

Praha-ek-1956-38-01

BULTENO DE ESPERANTISTA KLUBO ĈE OSVĚTOVÁ BESEDA EN PRAHA 2

No 38.

Junio 1956.

Aperas laŭbezone.

Pondělí 4. června 1956, 19 h.

G. B. Shaw:

PYGMALION

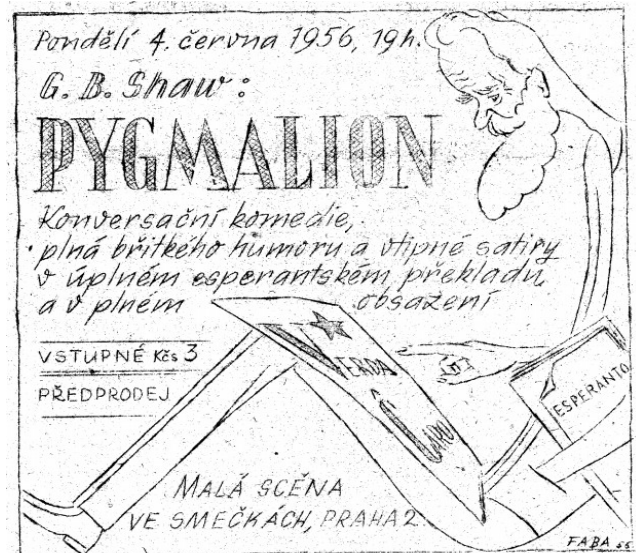
Konversační komedie,
plná britkého humoru a vtipné satiry
v úplném esperantském překladu
a v plném obsazení

VSTUPNÉ Kčs 3

PŘEDPRODEJ

Malá scéna

Ve Smečkách, Praha 2

Praha-ek-1956-38-02

BULTENO PRAHA 38-1956

- 2 -

ESPERANTISTA KLUBO en Praha kunvenas ĉiumerkrede en Praha II., Ve Smečkách 26, je la 20-a horo.

Programo:

6. 6. František PYTLOUN /Poděbrady/: Esperanto kiel nervkuracilo.

13.6. Libera tribuno de la klubanoj.

20.6. JAROSLAV HEBKÝ: Vojaĝokazintaĵoj.

27.6. JOSEF VÍTEK: Humoraĵoj el la taglibro de esperantisto.

4.7. JAROSLAV ŠUSTR: Duonjara spegulo de nia klubo.

NIAJN EKSTERLANDAJN LEGANTOJN NI PETAS PARDONI, KE ĈI TIU NUMERO APERAS ESCEPTE PLEJPARTE EN LA ĈEĤA KAJ SLOVAKA LINGVOJ. TEMAS PRI GRAVAJ DOKUMENTOJ, KIUJN ENLANDA ESPERANTISTARO UTILIGOS POR SIA LOKA LABORO.

TUTŜTATA KONSULTA KOMITATO ESPERANTISTA INFORMAS:

CELOSTÁTNÍ ESPERANTSTKÝ PORADNÍ SBOR PRAHA II., JUNGMANNOVA 24., tel. 238 323.

V Praze dne 7. března 1956

Československé akademii věd
Kabinet pro moderní filologii
P r a h a 2 – Nové Město Karlovo nám. 6.

V á ť e n í s o u d r u z i,

v poslední době došlo k několika závažným událostem ve světě, které se dotýkají esperantského hnutí způsobem v dějinách doposud nebývalým. Patří k nim zvláště schválení esperantské petice /kterou, mimochodem, podepsal také náš president A. Zápotocký/ po bojovném hlasování v UNESCO v prosinci 1954 a která znamená uznání esperanta na nejširším mezinárodním fóru, zavedení esperanta do škol v některých západních evropských státech a v Jugoslavii a konečně první použití esperanta v mezinárodním diplomatickém styku V. Molotovem s Japonským mezinárodním výborem pro obnovení normálních styků se Sovětským svazem a lidovou Čínou v lednu tohoto roku. V důsledku těchto událostí došlo k neobyčejnému rozvoji zájmu o esperanto i ve všech zemích lidové demokracie a Sovětského svazu, a to jak v širokých lidových masách, tak i ve vědeckých kruzích. V Sovětském svazu, v němž jediném ze států socialistického tábora, nebylo esperantské organizace, byl vytvořen přípravný výbor k založení esperantské organizace v rámci Akademie věd SSSR, v němž jsou mimo jiné např. známí lingvisté člen – korespondent B. Serebrennikov, kand. filolog. Věd E. Bokarev, redaktor časopisu Voprosy jazykoznanija.

Esperantské hnutí v Československu, které patřilo k jenomu z nejsilnějších ve světě, bylo v minulých letech silně ochromeno názorem, že by propagace nebo učení se esperantu mohlo znamenat přihlášení se ke kosmopolitismu. Na druhé straně začínají se na západě ozývat nyní hlasy, že podpora esperanta socialistickými státy je součástí sovětské diplomatické ofensivy namířené proti prestiži anglického jazyka.

Za takovéto složité situace se obracíme k naší vědecké veřejnosti, aby věnovala svou pozornost problematice mezinárodního jazyka ze všech aspektů /filozofického, lingvistického a společenského/ jak je tomu dnes v Sovětském svazu a nepodceňovala význam této otázky, jak se tomu dělo často dříve. Není bohužel většího diletantismu, než právě u otázky mezinárodního jazyka, přestože právě otázka mezinárodního jazyka je spojena se jmény významných filosofů – logiků jako je Couturat, Peano, lingvistů jako je Jespersen, Saussure, Meiloi a konečně i se jmény slavných spisovatelů – humanistů, jako je Barbusse, Roland, Gorkij a jiní.

Abychom alespoň částečně pomohli vyjasnit tyto otázky, dovolili jsme si obrátit se na Vás jako na kompetentní vědecký orgán naší nejvyšší vědecké instituce ČSAV, abyste nám laskavě sdělili

/pokračování na 3. str./

a/ zda považujete otázku mezinárodního jazyka za důležitou a prospěšnou,
b/ zda se domníváte, že mohou existovati námitky proti používání mezinárodního jazyka jako pomocného dorozumivacího prostředku z hlediska filosofického, filologického a společenského. Názor nejvyšší vědecké instituce v ČSR je pro naši další práci velmi důležitý, proto promiňte, vážení soudruzí, že Vás žádáme o vyjasnění výše uvedených otázek. Závěrem uvádíme, že obdobný dopis současně zasíláme katedře dial. a hist. materialismu a katedře jazyků ČSAV.

Se soudružskými pozdravy
Josef Vítek, předseda.

ČSAV – KATEDRA DIALEKTICKÉHO A HISTORICKÉHO MATERIALISMU, Praha II. Pštrossova

Celostátní esperantský poradní sbor,
Jungmannova 24, Praha II.

Naše zn. 184/Hr

Praha 17.3.1956

Vážení soudruzí,

děkujeme vám za váš dopis ze dne 6. března t. r., v němž se na nás obracíte s některými otázkami týkajícími se problematiky mezinárodního jazyka.

Přiznáme se, že nás vaše dotazy zastihly nepřipraveny: i když se zabýváme některými filosofickými otázkami jazyka a i když plně souhlasíme s tím, že otázky, které kladete, zasluhují plné pozornosti naší vědecké veřejnosti, přece jen naše znalosti v tomto ohledu jsou velmi malé. Přesto jsme prostudovali některé materiály, které jsou nám k dispozici, seznámili se s názory některých vědeckých odborníků a opatřili si informace o současné situaci hnutí za mezinárodní jazyk. Na základě těchto materiálů jsme si udělali určitý – i když velmi kusý – obrázek o této problematice a dovolujeme si sdělit vám naše názory.

Je příznačné, že vedle lingvistů, které citujete, se zabývalo otázkou mezinárodního jazyka i velmi mnoho filosofů. V první etapě, v období renesance a nástupu pokrokové buržoasie, je snaha filosofů vytvořit mezinárodní jazyk utopistickou snahou překlenout jazykové překážky, které vznikly se zánikem latiny jako univerzálního dorozumivacího prostředku a se vznikem národního vědomí konstituujících se národů. K takovým pokusům náleží utopistický jazyk Thomase Mora, projekt španělského filosofa-logika Vivese u nás pak projekt mezinárodního jazyka od Komenského v Panglottii, první úplný systém mezinárodního jazyka na světě vůbec. V duchu tohoto utopismu pak pokračují i pozdější projekty mezinárodního jazyka utopických socialistů Cabeta a Fouriera. S rozvojem moderní logiky obracejí filosofové svou pozornost i na otázku logické výstavby jazyka a pokoušejí se najít jednotu mezi logickou a gramatickou stavbou jazyka. Ideální jednotu logiky a gramatiky se pak snaží ztělesnit v umělém jazyku, který má mít charakter mezinárodního dorozumivacího prostředku /např. Descartes, Leibnitz, v moderní době Ostwald a zvláště logici Couturat a matematický logik Peano a jazykovědci Jespersen, Baudouin de Courtenay, Meillet aj./. Na konci minulého století se přechází od utopistických projektů mezinárodního jazyka k praktické realizaci. Vzniká volapük a po jeho neúspěchu esperanto, které si uhájilo do dnešních dob téměř monopolní postavení mezinárodního jazyka i proti pokusům o jeho reformu nebo nahrazení jinými projekty. Úspěch esperanta na konci minulého století byl podmíněn hlavně tím, že s přechodem od národních trhů k mezinárodnímu trhu se neobyčejně rozšířil styk mezi jednotlivými národy a potřeba jazykového zprostředkování; a tak je příznačné, že esperanto je podporováno nejenom buržoasií, významnými průmyslníky a obchodníky, nýbrž se zároveň šíří jako jednoduchý dorozumivací prostředek i mezi dělnictvem různých národů, hlavně prostřednictvím sociálně demokratických organizací, po první světové válce i prostřednictvím komunistických organizací. /Odtud pak pramení sympatie esperantu u významných spisovatelů a činitelů v dělnickém hnutí, jako jsou spisovatelé,

které uvádíte – Gorkij, Roland, Barbusse – a konečně i u nás např. S. K. Neumann a Chalupický, organizátor první spartakiády, a jiní./ Po druhé světové válce nová potřeba sblížení a dorozumění mezi

/pokračování na 4.str./

Národy vyvolala zřejmě i oživení snah o mezinárodní jazyk, které vyvrcholily přijetím esperantské petice v UNESCO v roce 1954, proti níž, co je příznačné, se postavily hlavně imperialistické státy na západě.

Domníváme se, že je velmi správné, že ukazujete na několiký aspekt problematiky mezinárodního jazyka, totiž na jeho aspekt filosofický, jazykový a společenský. Hlavní nedostatek dosavadních studií o mezinárodním jazyku vidíme právě v tom, že zdůrazňují pouze jazykovou stránku a zapomínají na ostatní. Je to ostatně způsobeno i tím, že naši vědci vůbec věnují málo pozornosti jazyku nebo prostředku komunikace a informace; zde by spolupráce logiků, lingvistů, sociologů a techniků mohla přinést mnoho cenných zkušeností a pomohla také vyjasnit i otázku mezinárodního jazyka.

V důsledku boje proti konvencionalistickému chápání jazyka se často opomíjí jeho konvenční stránka vůbec a jazyk se chápe pouze jako projev psychiky a historického vývoje. Přeceňování této stránky jazyka však znamená jeho mythisaci a zbožštění, jeho odtržení od základní funkce, totiž od funkce sdělovací. Ostatně i druhá stránka jazyka, jeho vztah k národu, je složitější, než se doposud často vykládalo: úspěšné pokusy o zavedení uměle obnovených nebo uměle dotvořených jazyků, jimiž doposud žádný národ nemluvil /jako je ivrit v Izraeli a indonéština v Indonésii/ jako spisovných jazyků konstituujících se národů, ukázaly na nové aspekty vztahu jazyka a národa, nutnost revize některých dosavadních názorů a zároveň i potvrzení některých teorií, z kterých vychází projekt mezinárodního jazyka.

Domníváme se ostatně, že vstup /lépe: obnovení členství/ Československa do International Standardizing Organisation a jeho jazykové sekce, jak bylo oznámeno v Bulltinu Československé akademie věd v minulém roce, postaví i naše filologické pracovníky před některé otázky mezinárodní jazykové konvence a tím i před problematiku, blízkou otázce mezinárodního jazyka. /Pokud je nám známo, tato organizace, jejímž zakladatelem je i Sovětský svaz, vydává své terminologické materiály i v esperantu./

Pokud se týká námítky, že by mezinárodní jazyk mohl být šířitelem kosmopolitismu, pak je nutno zdůraznit samozřejmý fakt, že každý jazyk může být šířitelem jakýchkoliv politických ideologií a názorů. Jiná je ovšem otázka jazykové politiky; i zde je však nutno zdůraznit, že jazyková politika jako nástroj třídního boje je závislá na dané situaci politické a hospodářské a nikoliv na struktuře jazyka. Z těchto důvodů se domníváme, i když bohužel jen na základě neúplných informací, že nemusí být zásadních námitek z filozofického hlediska proti možnosti mezinárodního jazyka, i když je nám jasno, že tato otázka je příliš složitá a zahrnuje širší okruh problémů, nemůže být vyčerpána jen na základě neúplného studia. Pokud se týká vlastní struktury mezinárodního jazyka, jeho slovního a gramatického systému, pak se domníváme, že k této otázce mohou dát odpověď pouze odborníci-filologové; řešit tuto je nad naše možnosti i znalosti.

Přejeme vám mnoho úspěchů ve vaší práci a zůstáváme se soudržským pozdravem

Doc. Dr. Ladislav Tondl,
vedoucí katedry.

ČSAV – KABINET PRO MODERNÍ FILOLOGII, PRAHA I., LILIOVÁ 13.
KMF/1.09-558/Pol/D.

V Praze dne 22. března 1956

Problém mezinárodního dorozumívacího jazyka a tím i problém esperanta je otázka velice složitá podle toho, z kterého hlediska ji posuzujeme, i když se omezíme ve svých poznámkách jen na jazykovědný dosah a necháme stranou ostatní aspekty tohoto problému.

Je jisté, že vytvoření umělého dorozumívacího jazyka mezinárodního bylo odedávna snem a částečně i praktickou potřebou pro velký počet lidí nucených se stýkat mezi sebou. Vytvořením takového jazyka bychom dosáhli významné základny umožňující sblížení nejen jednotlivců, nýbrž i celých národů. Po

této stránce může být proto samozřejmě námitka proti kterémukoliv umělému pomocnému dorozumivacímu jazyku, a tím také ne ani proti esperantu.

Chceme-li však posoudit mezinárodní jazyk tohoto druhu z hlediska čistě lingvistického a odborného, narážíme na řadu potíží. Rádi bychom Vás o některých informovali, abyste viděl, že se i my z hlediska čistě jazykovědného tímto problémem zabýváme. Po této stránce můžeme a priori uvažovat o mezinárodním jazyce a na základě těchto úvah zkoumat i esperanto, do jaké míry požadavkům teoreticky stanoveným odpovídá. Ideální by totiž bylo, aby umělý pomocný jazyk dorozumivací vykazoval ve svém typu takové vlastnosti, které by odpovídaly strukturním možnostem všech jazyků na světě a byly tak bez rozdílů pro všechny přijatelné.

Praha-ek-1956-38-05

BULTENO PRAHA 38-1956

- 5 -

TKKE INFORMAS 5.

Jinak řečeno, po této stránce by umělý pomocný jazyk měl být určen tím, že je společný všem jazykům na světě. Existující hlavní jazykové typy se však nedají převést tímto způsobem na nějakého společného jmenovatele a tím typologická charakteristika každého umělého jazyka je veskrze problematická a je nucena se přizpůsobit tomu nebo onomu jazykovému typu. Tím ovšem příslušníkům jiných jazykových typů se ovládnutí kteréhokoliv umělého jazyka stává velice obtížným a je snadné jenom pro určité skupiny.

Kdybychom např. zavedli do slovesného systému takového umělého jazyka vidové protiklady běžné ve strukturním typu jazyků slovanských, by bylo jejich ovládnutí možné jedině u příslušníků jazyků slovanských, event. u příslušníků ještě několika dalších jazykových typů, u nichž také v slovesném systému se setkáváme s vidovým protikladem. Jinak bychom naráželi na nepřekonatelné potíže. Podobně je velmi těžké stanovit i fonologickou strukturu takového umělého jazyka. Je totiž jen velice málo fonologických protikladů, které jsou běžné všem jazykům na světě. Tím by fonologický inventář takového umělého jazyka byl velmi ochuzen a při vytváření slov bychom naráželi na otázku, jak a odkud máme nová slova čerpat. Je tu možná dvojí cesta: buď vytvářet slova nemotivovaně a zcela náhodně bez vztahu k dosavadním jazykům anebo přihlížet k mezi národním slovům a jazykovým skupinám neb jazykům rozšířeným ve velké míře na světě. Ale i tak potíže by byly velké, neboť teoreticky přijatelný fonologický systém by nás přinutil k různým způsobům oklešťování a úpravy slovních jednotek. Bližší ohledávání fonologické struktury nejrozšířenějších jazyků by nám ukázalo, že se nehodí pro chudý celkem inventář fonologických protikladů umělého jazyka a pak by nebylo možno ani slova odtamtud si vypůjčovat. Museli bychom slova nově tvořit a tím by ovšem se neusnadnilo žádným způsobem jejich porozumění a osvojení.

Tyto teoretické úvahy ukazují, jak otázka umělého jazyka pomocného je pro lingvistu problémem velice delikátním a obtížným, měl-li by být zvládnut tak, jak by vyžadoval jeho teoretický ráz. Přitom nelze zapomenout, že jazyk jako výtvor společnosti není v žádné své formě umělou a přísně lingvisticky budovanou soustavou sdělovacích prostředků, jak se snaží všichni tvůrci umělých pomocných jazyků mezinárodních. Jazyk v každém svém prostředku a každé své funkci je vázán na sdělovací potřeby společnosti, resp. národa, který ho používá. Po této stránce umělým jazykům chybí tato nutná základna. Lze je ovšem teoreticky překonávat a nechat stranou, že každý jazyk je svou společenskou základnou vázán na jistý typ myšlení plynoucí z hospodářských, kulturních a sociálních podmínek. Po této stránce struktura většiny pomocných jazyků a tedy i esperanta vyhovuje více méně strukturnímu typu jistě skupiny evropských jazyků, především západoevropských jazyků románských. Z tohoto hlediska pak je esperanto cizí všem jazykům východoevropským a ostatním. To ovšem ztěžuje, jak jsme naznačili, teoretické i praktické ovládnutí gramatické výstavby esperanta příslušníky jiných jazyků než jazyků románských nebo jazyků typologicky podobných. Stejně je tomu i se zásobou lexikální. I ta vyhovuje jen jistě, i když ne malé skupině jazyků. Příslušníci ostatních jazyků se pak musí esperantu učit jako každému jazyku cizímu se všemi výhodami i nevýhodami, které z toho plynou. Totéž platí i o fonologické struktuře esperanta. I když je poměrně jednoduché, není univerzální a leckterým národům činí velké potíže. To neznamená, že by teoretická jazykověda nutně

se stavěla negativně k esperantu. Jako teoretický problém je esperanto stejně jako každý jiný umělý pomocný jazyk problémem velice zajímavým a v době, kdy je nutné sblížení všech lidí na světě, i otázkou aktuální. Jazykověda nedovede však zatím ovládnout teoretickou problematiku umělého pomocného jazyka tak, aby po stránce teoretické a potom i praktické umožnila vytvoření takového systému, který by byl přijatelný bez velkých potíží všem nebo aspoň většině lidí na světě. Otázku esperanta však nechceme ztrácet ze zřetele, a pokud nám to umožní naše pracovní úkoly, chtěli bychom se jí zabývat.

Dr Václav Polák
vědecký tajemník

Odpověď Katedry jazyků ČSAV pro nedostatek místa uveřejníme v příštím čísle.

NOVINKY Z DOKS: Květinové hry /Floraj ludoj/.

Letní kolej esperanta v Doksech uspořádá i letos během kursů literární soutěž esperantské poesie a prózy, dosud netištěná a pocházející z r. 1956. Do soutěže přijdou jen básně a próza, psané esperantem na tato témata: „Význam Letní koleje esperanta v D. pro esperantské hnutí v ČSR“, „Společenský kolejný život esperantistů v Doksech“, „Máchovo jezero za Máchy a dnes“, „Hrad Bezděz, strážce Doks a Máchova jezera“. – Soutěže se mohou účastnit především dřívější a letošní žáci koleje, jakož i její učitelé. Laureáti soutěže obdrží diplom, květiny a peněžní dar. Práce nutno podepsali značkou, jež souhlasí se značkou na vložené obálce, obsahující pisatelovu adresu. Práce, došlé po 10. 7. T. r. popř. obsahující gramatické chyby, jsou ze soutěže vyloučeny. Výsledek soutěže bude oznámen na akademii LKED. Adresa: Letní kolej esperanta /Floraj ludoj/ v Doksech u Máchova jezera, Moskevská 453.

J u b i l e j n í n á l e p k y. LKED míí vydání k desátému výročí svého trvání /1946-56/ zvláštní nálepky dle návrhu sam. D. Bartošíka.

Odbor pro kulturu rady ONV v Doksech.

V Doksech 11. Května 1956

4ís. Jedn.: Kult. 280 1056-Mi

Klubu esperantistů při OB ONV 2 Praha.

Věc: povolení Letní koleje esperanta v Doksech.

Odbor kultury rady ONV v Doksech souhlasí s uspořádáním letní kolje esperanta v Doksech v době od 15-29 července 1956.

Vedoucí odboru kultury v. r.

podpis nečitelný

TKKE PENAS PLENUMI SIAJN PROMESOJN...

... estis komisiita la ministerio por kulturo en kunlaboro kun TKKE rapidigite prepari la planon por nova tutŝtata organizo de la movado en ĈSR...

... estas enmetita en la planon de la ministerio por kulturo /dep. por perioda preso/presorgano por la tutŝtata organizo depost januaro 1957...

... estas enmetita en la planon de ŝtata pedagogia eldonejo por 1957 eldoni lernolibron kaj ambaŭ vortarojn de esperanto...

EN SLOVAKIO: ... la movadon de nun eidos la konsulta komitato ĉe Kleriga Centro /Osvetové ústredie/ en Bratislava.

... de post la 1-a de julio 1956 aperos dulingva monata Bulteno kun enhavo informa kaj propaganda.

En 1957 aperados preista literaturkultura monata revuo, kiu reprezentos la slovakon movadon ankaŭ eksterlande.

... la 15-an de majo 1956 okazis en Žilina kunveno de regionaj gvidantoj de Kultur domoj de Slovakio. Rondetoj reaktiviĝos en Galanta, Trenčín, Mikuláš, Martin, Poprad, Svit, S. Nová Ves, Košice, Prakovce kaj Zvolen.

... „Pravda“, cntra presorgano de KSS en sia numero de la 15-a de majo 1956 aperigis dvoran artikolon „Je správne učiť sa Esperanto?“, kiu dokumentas la sintenon de KSS rilate Esp.

... „Práca“, organo de revolucia sindikata movado en sia posintsemajna numero aperigis porsesperantan varbinformon laŭ la invito de Leiningradaj junaj esperantistoj.

Eldonas Klubo Esperantista ĉe Osvětová beseda ONV 2 en Praha 2 – Nové Město.

Koresponda adreso: Jaroslav Šustr, Dlouhá 10, Praha I.

Respondekas pri la enhavo: Josef Vítek, Jungmannova 24/I. Praha II.

Klubo Esperantista 63 464

Telefonnumeroj: TKKE 23 83 23

Komence de julio aperos duebla numero por la monatoj julio – aŭgusto 1956.